

Teorie zájmových skupin

- **Zájmové skupiny: „dobrovolně utvářené sociální jednotky (s určitými cíli a s určitým vnitřním členěním), které se snaží uskutečnit individuální, materiální a ideové zájmy svých členů (ve smyslu potře, užitku a ospravedlnění), přičemž to dělají uvnitř sociální jednotky a/nebo vůči jiným skupinám, organizacím a institucím“ (Aleman 1987)**
- **Výzkum vztahu jednotlivce, skupin a státu**

Teorie zájmových skupin

- **Otázky:**
 - Kdo se podílí na rozhodování
 - Kdo a za jakých okolností se stává úspěšným při prosazování svých zájmů
 - Kdo ovlivňuje konkrétní výstupy politiky
- **Důraz nejen na studium formálních institucí, ale také na každodenní politickou praxi, chování skupin, masová média, lobby apod.**
- **2 hlavní teorie**
 - Pluralismus
 - korporativismus

Pluralismus

- **Východiskem – uznání mnohosti, odlišnosti, rozdílnosti**
- **Hlavní rysy**
 - Moc je rozptýlená mezi různé aktéry
 - Skupiny, zájmy soutěží o vliv, moc
 - Všechny skupiny mají různě velkou možnost ovlivnit rozhodování
 - Stát je místem střetávání zájmů, neutrálním arbitrem
 - Konflikt je přirozený mechanismus při střetu zájmů, konflikt je regulován státem
 - Nutný konsensus na pravidlech soutěže, zásadní shoda o pravidlech a principech demokracie
- **Politika je projev vzájemných tlaků, které vyvíjejí různé společenské prvky**
- **Politický proces je výrazem soutěže mezi odlišnými konfliktními zájmy**
 - Neustálý proces dohadování, v němž jsou konflikty řešeny nenásilnou cestou
 - Rovnováha mezi silami skupin – nedochází k převaze žádné z nich

Pluralismus

- **Madison a Tocqueville - myšlenkoví otcové pluralismu**
- **Pluralismus jako politologická teorie je spojena s americkými politology**
 - **A.F. Bentley (Proces vládnutí 1908)**
 - **Politika je kontinuální proces řešení konfliktů mezi zájmovými skupinami**
 - **Vláda je pouze jednou ze zájmových skupin**
 - **Změna paradigmatu v politické vědě**
 - **Odklon od studia formálních institucí ke studiu chování, politického jednání, praktické politiky**

Pluralismus

■ David Truman (Proces vládnutí 1951)

- Studium politického systému USA
- Politika je konflikt mezi skupinami, ale konflikt má své hranice (konflikt je konstruktivní prvek)
- Politika je také výběr a soutěž mezi politickými stranami a zájmovými skupinami
- Pluralita názorů, neexistuje jedna dominantní ideologie
- Pluralita skupin, neexistuje dominantní skupina (dominance pouze v úzkých oblastech)
- Rovnováha mezi klíčovými skupinami (kapitál X práce)
- Oddělení politické od ekonomické moci (x marxisté)
- Stát je neutrální, arbitrem konfliktů, určuje pravidla pro prosazování zájmů
- skupiny působí ve prospěch celku (politická socializace apod.)
- Volby – nejsou klíčovou událostí, nevyjadřují stanovisko lidu
- Důležitější jsou skupiny, které vyjadřují stanovisko občanů,
- Moc lidu se projevuje prostřednictvím skupin

Pluralismus

■ Robert Dahl

- Empirická teorie pluralismu (snaha o větší postižení reality)
- Teorie polyarchie
- Podrobné empirické výzkumy mocenské struktury v New Haven
- Dílo „Kdo vládne? Demokracie a moc v americkém městě“ (1961)
 - Vláda je záležitostí menšiny, která disponuje mocí
 - Moc je ovšem rozptýlena mezi menšiny (ekonomické a sociální elity)
 - Demokracie je výsledkem konkurence elit

■ Raymond Aron

- Oligarchické tendence v ústavně-pluralitních režimech
- Připouští velký vliv ekonomických elit, ale nepřipouští jejich absolutní moc (viz primát politiky)
- Připouští propojování politických a ekonomických elit, ale moc je rozptýlená, existuje velké množství zájmových skupin
- Přílišná démonizace lobbystů a olejářských bosů

■ Kritika pluralismu

- Ospravedlňování stávající podoby liberální demokracie
- Nerovný přístup k moci (některé skupiny jsou zcela vyloučeny z podílu na moci)
- Např. podnikatelské zájmy jsou schopny koordinované strategie, jsou dobře organizované a mají značné finanční zdroje

Korporativismus

■ Logickou alternativou pluralismu

- Vstupy do systému – pluralismus (X výstupy ze systému – korporatismus)

■ Korporace – společné organizace zaměstnanců a zaměstnavatelů téhož oboru, které prostředkují své zájmy v politické sféře

■ Tradičně spojován s fašismem

- po roce 1945 postupná rehabilitace pojmu

■ Historie

- Kořeny pro korporativismus - stavovské sněmy feudálních monarchií (L. Brokl), korporace – duhovenstvo, šlechta, měšťanstvo
- Lev XIII – encyklika Rerum novarum (1891) – myšlenka společných organizací, které jsou schopny nahradit třídní konflikt
 - kritika liberalismu i socialismu
 - „Všechna zla pocházejí ze svobody, která se odpoutává od pravdy o člověku“
 - Odsouzení socialismu za teorii třídního boje a znárodňovací plány
- Fašistická Itálie, Portugalsko, Španělsko

Korporativismus

■ Zastupitelský systém

- Omezený počet jednotlivých, nesoutěživých a hierarchicky řízených skupin
- Funkčně specializované korporace
- Státem uznané
- Skupiny mají stálý, monopolní, státem uznaný přístup k politické sféře (vládě)
- Posun rozhodování od parlamentu k platformě 3 skupin
 - Kapitál
 - Práce
 - Stát

■ Liberální korporativismus

- Švédsko
 - SAF – asociace zaměstnavatelů
 - LO (1912) – konfederace 24 odborových svazů
 - 1938 Saltsjöbadenská dohoda mezi SAF a LO
 - Ochota vyjednávat
 - Pokojné řešení konfliktů bez zasahování státu
- Rakousko
 - Systém povinného členství ve 4 komorách (obchod, práce, zemědělství, svobodná povolání)
 - Centralizované komory
 - Střešková organizace má monopol na zastupování zájmů

■ Autoritářský korporativismus

Korporativismus

■ Neokorporativismu (G.Lehmbruch)

- 70.-80.léta
- Liberální varianta korporativismu
- 3 prvky
 - Zesílení centralizovaných zájmových organizací
 - Privilegovaný přístup k vládě pro vrcholné představitele zájmových korporací
 - Tripartismus (tzv. sociální partnerství)

Média – hromadné sdělovací prostředky

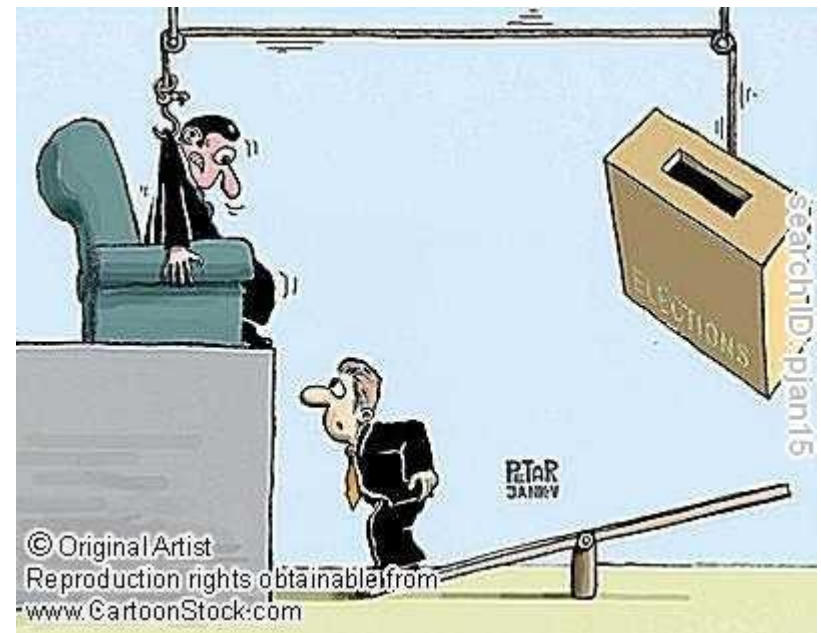
- **Média – „hlídací pes demokracie“ či „čtvrtá komora parlamentu“**
- **Nezastupitelný a vlivný politický aktér**
 - Informuje veřejnost
 - Ovlivňuje politické chování
 - Agenda setting
 - Platforma pro politickou komunikaci
 - Rozhoduje volby (např. prezidentské volby v USA = snaha o získání maxima finančních prostředků na zaplacení vysílacích časů)
- **Noviny**
 - Vyvinuly se z pamfletů a informačních letáků, jaké se šířily již v 18.století
 - Deníky se 100.000 či 1.000 000 čtenářů se objevily na konci 19.století
 - Zprávy, zábava, reklama (často 1 zpráva přináší vše naráz)

Média - noviny

- **USA – průkopníkem levného denního tisku**
 - New York – noviny za jeden cent
 - Levný denní tisk se postupně objevoval i v dalších městech a regionech (cca 1900)
- **Nejprodávanější noviny se staly mocnou politickou silou**
- **Pokles významu novin cca po roce 1960 s nástupem televize**
 - 1960 ve Velké Británii připadaly jedny noviny na jednu domácnost
- **Koncentrace novin a médií do rukou stále menšího okruhu vlastníků**
- **Norsko, Švédsko – 70.léta – dotace pro noviny různého politického zaměření s cílem politické rovnováhy**
- **Noviny musí být úspěšné**
 - News on Sunday X Sunday Sport ve Velké Británii 1987
 - News on Sunday (politicky nezávislé – cílem „otevřený demokratický duch“)
 - Sunday Sport – bulvární médium
 - News on Sunday brzy zkrachovaly, Sunday Sport – má dodnes 0,5 mil. náklad

Volby v demokratických režimech

- Volby – klíčový princip reprezentativní demokracie
 - Součástí mechanismu transformace vůle občanů ve výkon rozhodnutí
 - Způsob VÝBĚRU a VÝMĚNY politiků
 - Pravidelně opakující se způsob legitimace politické moci
 - Méně časté: volba soudců
 - Též volba v akademických orgánech, sportovních a zájmových organizacích apod.

Volby v moderních demokraciích

- Jeden z mechanismů výběru osob do státních orgánů
 - Další mechanismy výběru
 - uzurpace
 - Dědictví (často v horních komorách)
 - dosazení ex offo – zastávání určité funkce z titulu jiné funkce jmenování
 - dosazení konkurzem
 - aklamace – kolektivní projevení souhlasu, nesouhlasu
 - kooptace – doplnění orgánu, kdy o obsazení křesel rozhoduje doplňovaný orgán
 - plebiscit – hlasování o kandidátovi
 - losování – rozšířené spíše v antice
- nejrozšířenějším systémem legitimace zákonodárné moci

Volby v moderních demokraciích

■ Funkce voleb (D. Nohlen)

- legitimace politické moci (politických stran, jednotlivců)
- výběr politické elity
- pokojné řešení politických konfliktů
- Kontrola nositelů politické moci
- Pokojná výměna vládnoucích
- aktivizace voličů ve prospěch určitých hodnot, cílů, programů (posilování politické participace, občanského vědomí apod.)
- Projev veřejného mínění, nástroj ke zjištění přání a potřeb voličů

Elektronické volby

- Elektronické hlasování – 2 základní typy
 - volby provedené prostřednictvím elektronického zařízení ve volební místnosti
 - volby provedené prostřednictvím libovolného elektronického zařízení
 - vzdálené hlasování, resp. on-line volby

Elektronické volby

- volby provedené v přesně definovaném čase prostřednictvím zákonem definovaného elektronického zařízení umístěného v zákonem definovaném místě (volební místnosti)
 - „poll-site electronic voting“ („elektronické hlasování ve volebních místnostech“)
 - Např. děrné štítky (punch card voting)
 - Poprvé použit ve státě Georgia
 - Od 60.let se dál rozšiřoval
 - optické snímání hlasů (*Optical Mark-Sence Voting*)
 - Poprvé systém testován v 70. letech v USA
 - na konci 20. století se systém rozšířil také do Velké Británie, Norska, Ruska, Bosny a Hercegoviny, Venezuely či Hongkongu
 - Voličem označený volební lístek následně převeden do digitální podoby skenerem
 - systém přímého elektronického zápisu (*Direct Recording Electronic Voting System*)
 - Od konce 90.let 20.století
 - Brazílie (od 1997), Nizozemsko, Německo, Belgie a další
 - speciální hlasovací terminály s dotykovým displejem nazývaných DRE (*direct recording electronic*)

On-line volby

- volby provedené v přesně definovaném čase prostřednictvím libovolného elektronického zařízení
 - „remote electronic voting“ (v terminologii užívané v EU jako „i-voting“ nebo „on-line volby)
 - Tj. volby pomocí internetu, příp. pomocí mobilního telefonu
 - USA – 2000 primární volby Demokratické strany v Arizoně
 - Švýcarsko – referenda – zejména Ženeva
 - Estonsko („E-stonia“)
 - 2005 regionální volby (internet k volbě použilo cca 0,9% voličů)
 - 2007 parlamentní volby (3,4%)
 - 2009 volby do Evropského parlamentu (6,5%)

Význam voleb

- **Dopad na teorii demokracie**
 - **Tzv. demokracie na vstupu**
 - Hlavním kritériem je, aby všechny názorové (včetně malých či málo významných) proudy společnosti byly zastoupeny v celonárodním zastupitelském sboru (parlamentu)
 - **Tzv. demokracie na výstupu**
 - Hlavním kritériem je, aby vůle a zájem společnosti (vůle lidu) v praxi efektivně prosazena a naplněna

- **Reprezentativnost X akceschopnost**

Volby a volební systémy

- Tzv. neklasická teorie demokracie
 - Demokracie – jako procedura výměny vládnoucích
 - Hlavním znakem: možnost voličů zbavit se prostřednictvím voleb svých vládnoucích
 - Schumpeter, Popper, Sartori aj.
 - Tendence k prosazování většinových či „nečistých“ proporčních volebních systémů

Volby jako klíčový rys demokracie ?

- **Robert Dahl: klasická definice demokracie (polyarchie)**
 - **Kniha „Demokracie a její kritici“ (1995): 4 ze 7 kritérií se přímo vztahují k volbám**
 - Volení úředníci
 - Svobodné a pravidelně se opakující volby
 - Všeobecné volební právo
 - Právo být volen
 - Svoboda projevu
 - Alternativní informace
 - Autonomie sdružování

Volební demokracie

- Freedom House (2001) – volební demokracie (electoral democracy)
 - Demokracie definována pomocí soutěživých voleb:
 - pluralita politických stran
 - soutěživé volby
 - určitá míra dělby moci
 - Není však nutně liberální demokracií – tj. plná a univerzální občanská práva a vláda zákona
 - Absence garance všeobecného volebního práva
 - Někdy absence politické kontroly nad armádou

Volby v demokratických režimech

- **Minimální definice demokracie:**
 - **„spravedlivé a poctivé volby (free and fair election)**
 - **Rok 2000: parlamentní volby se nekonaly jen ve 24 zemích**

Svobodné a spravedlivé volby

- Fundamentální zásady voleb
 - „free & fair elections“
 - Svobodné (free) volby
 - Poctivé (fair) volby

*"Nezáleží kto dáva hlasy,
ale
kto
ich
počíta"*

Svobodné a poctivé (spravedlivé) volby

■ Svobodné

- Respekt k lidským právům (svoboda slova, shromažďování)
- Neomezená možnost registrovat se jako volič nebo jako kandidát
- Svobodný přístup k různým zdrojům informací
- Svobodná média

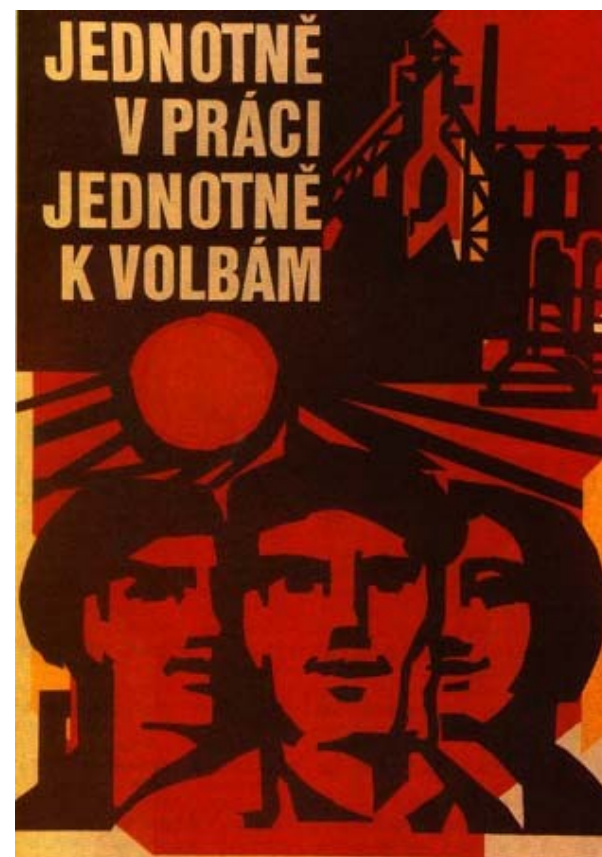
■ Poctivé

- Absence vlivu politických stran na organizaci a průběh voleb
- Všeobecné volební právo
- Ústavní ochrana volebního práva
- Otevřený a průhledný způsob sčítání hlasů
- Rovné a nenásilné zacházení se stranami a kandidáty všech stran

Volby v nedemokratických režimech

- volby i v nedemokratických režimech
 - Nespravedlivé a nepoctivé
 - Zástěrka nedemokratického režimu
 - Cílem vzbudit dojem demokratičnosti
 - Ani nedemokratičtí vládcí si nemohou dovolit volby ignorovat
 - Např. volby jednotné kandidátky Národní fronty

Typy voleb podle úrovně

■ úrovně voleb

- Místní zastupitelstva
- Regionální zastupitelstva (resp. parlamenty států federace)
- Parlamentní (celonárodní úroveň)
- Volby do Evropského parlamentu

Volby prvního a druhého řádu

- **Různá míra významu přikládána různým volbám**
 - **Volby prvního řádu**
 - **Volby druhého řádu**

Volby prvního řádu

- **Vnímány jako nejdůležitější volby**
 - Rozhoduje se o zásadním směřování země (daně, zahraniční politika...)
- **Volby do národního parlamentu v parlamentních režimech**
- **Volby prezidenta**
 - Zejména v poloprezidentských a prezidentských režimech

Volby druhého řádu

- **second-order elections**
 - Karlheinz Reif a Hermann Schmitt
- **Vnímány jako méně důležité („less at the stake“)**
- **Volby do Evropského parlamentu**
- **Těž také volby do lokálních a regionálních zastupitelstev**

Volby druhého řádu: Evropský parlament

- **Karlheinz Reif a Hermann Schmitt (1980)**
- **Volby do Evropského parlamentu – méně důležité, protože je méně v sázce**
- **Schmitt (2004): 4 hypotézy**
 - volební účast ve volbách do EP je nižší než ve volbách do národních parlamentů
 - Nízká volební účast neznamena krizi legitimacy EP
 - Vládní strany prohrávají ve volbách druhého řádu ve srovnání s předcházejícími volbami do národních parlamentů
 - Velké strany prohrávají
 - Voliči chtějí dát šanci menším stranám
 - projevuje se fenomén „voting with the heart rather than voting with the head“

Typy voleb: podle orgánů

- **Zastupitelské orgány (parlamenty a jiné typy zastoupení)**
- **Prezidentské**
- **Volba premiéra**
 - **Přímá (1992-2001 v Izraeli) (fakticky i v premiérských systémech)**
 - **Nepřímá – prostřednictvím parlamentu:**
 - **Finsko, Německo, Maďarsko**
- **Volby soudců**
 - **USA – některé státy: Michigan, Minnesota, Ohio**
- **Vnitrostranické**
 - **Např. tzv. primární volby (nominace stranických kandidátů do voleb)**

Volby v moderních demokraciích

- V rámci pojmu volby lze rozlišovat:
 - (1) volební právo
 - okruh osob, které jsou oprávněny hlasovat, a k podmínkám, které určují hlasování
 - (2) volební systém
 - konkrétní způsob, kterým je vůle voličů transformována do konečné podoby voleného sboru

Volby v moderních demokraciích

- **Zásady volebního práva v moderních demokraciích**
 - **Přímé**
 - **Rovné**
 - **Tajné**
 - **Všeobecné**

Volební právo

- **4 klíčové atributy volebního práva v liberálních demokraciích**
 - Všeobecné volební právo
 - Rovné volební právo
 - Tajné hlasování (1789 ve Francii)
 - Přímé hlasování (od 1793 ve Francii)

Volební právo

■ Všeobecné volební právo

- Pro muže: 1789 – Francie, USA – 1787
- 1718-71 - Švédsko
 - Omezené volební právo pro ženy (majetek)
- 1776 - New Jersey
- 1838 - ostrov Pitcairn
- 1869 – Wyoming
- 1893 – Nový Zéland
- 1902 - Austrálie
- 1906 – Finsko
- 1918 – Československo

Volební právo

- 1928 – Velká Británie
- 1971 – Švýcarsko
 - Na kantonální úrovni
 - Appenzell Ausserrhoden až 1989
 - Appenzell- Innerrhoden až 1990 (po rozsudku Spolkového soudu)
 - 1959 a 1971 referendum o volebním právo pro ženy
- 1984 – Lichtenštejsko
- 2006 Kuvajt

Švýcarsko 1920

Omezení volebního práva

■ Omezení volebního práva

- Libanon (ženy musí prokázat základní vzdělání), volební právo pro muže je povinné, pro ženy nikoli
- Spojené arabské emiráty
 - 1.volby 2006 (muži i ženy)

■ Země, kde ženy nemohou volit

- Bhútán (každá rodina má 1 hlas)
- Brunej
- Saudská Arábie
 - 2005 první volba na lokální úrovni (pouze pro muže)
- Vatikán
 - Volby pouze papežské konkláve (pouze muži)

Omezení volebního práva

■ Důvody pro omezení volebního práva

- Majetek
- Náboženství
- gramotnost
- Věk
- Způsobilost k právním úkonům
- Občanství
- Příslušnost k ozbrojeným složkám
- Odsouzení za trestný čin

Omezení volebního práva – majetkový cenzus

- **Kritérium prospěšnost člověka pro společnost**
 - Právo volit měl jen člověk, který disponoval určitým majetkem a platil daně
 - Veřejná moc a služby – placeny z daní
 - o tom, kdo a jak bude nakládat s veřejnými prostředky rozhoduje ten, kdo platí daně
- **Základním zdůvodněním: stabilizace právního řádu a ochrana soukromého majetku**
 - Kdyby se i nemajetným a chudým dal stejný hlas, dosáhli by většinu v parlamentu. Protože by jich byla většina, získali by rozhodující slovo a mohli by pak vyvlastnit majetek nebo radikálně snížit daně a stát by ztratil schopnost jednat

Omezení volebního práva: majetkový cenzus

■ Rakousko-Uhersko

■ 1848 Prozatímní volební řád

- Volby do Poslanecké sněmovny
- Muži starší 24 let
- Volební právo odepřeno:
 - Lidem žijícím z denní nebo týdenní mzdy
 - Služebnictvo
 - Osoby žijící na úkor veřejných dobročinných ústavů
- Postupně majetkový cenzus snižován
 - Např. 1882 Taafeho volební reforma – 5 zlatých

Omezení volebního práva – majetkový cenzus

■ Příklad z Velké Británie

- 1832 – tzv. Greyova reforma – snížení majetkového cenzu na 10 liber – pro všechny muže; zrušila tzv. shnilé volební obvody (vylidněné obvody)
- 1867 – Disraeli snížil cenzus na 5 liber
- 1884-1885 - Gladstonova reforma
 - zavedeny nové jednomandátové obvody
 - právo volit získali všichni muži vlastníci samostatné stavení
- 1918 – zrušen majetkový cenzus pro muže do 21 let, ženy mohly volit po 30.roce (avšak žena musela bydlet sama či s mužem v obydlí, kde se platila činže)
- 1928 – všeobecné volební právo
- 1948 – zákaz volit ve více obvodech – dosaženo rovné právo

Omezení volebního práva: náboženské důvody

- 17.století – Velká Británie – zákony, které znemožňovaly volit příslušníkům jiné než anglikánské či protestantské víry
 - Různá omezení až do pol. 19.století
- Po vyhlášení nezávislosti USA v roce 1776 v řadě amerických států nebylo povoleno židům, katolíkům apod. kandidovat ve volbách

Omezení volebního práva

■ Státní občanství a naturalizace

- Např. ČR: čl. 18 Ústavy: „Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.“
- Nikaragua, Peru, Filipíny – pasivní volební právo pouze pro rodilé občany
- Uruguay – naturalizovaní občané mohou být zvoleni až po 5 letech
- Mikronésie – min. 15 let občanství umožňuje kandidovat ve volbách
- Maroko, Guinea – naturalizovaní občané mohou volit až po 5 letech
- **Alandské ostrovy (závislé území Finska)**
 - **Volební právo vázáno na právo rodné země**
 - získáno narozením rodičům, které toto právo mají
 - Získáno též těmi, kdo bydlí na AO pět let a mají znalost švédského jazyka
 - Toto právo mohou získat pouze občané Finska
 - Právo rodné země ztrácí ten, kdo žije mimo AO více než 5 let

Omezení volebního práva

- Odsouzení (odnětí svobody) – v mnoha státech USA
- Vojáci
 - 1. čs. republika
 - Francie (1872-1945)
- Gramotnost
 - V minulosti v USA – testy gramotnosti – cílem de facto zabránit černošské populaci volit

Obr. z r. 1916 (USA)

Omezení volebního práva

■ Rasa

- **System** apartheidu v JAR (1948-1994)
- USA (nepřímá diskriminace až do roku 1965, kdy byl přijat Voting Right Act)

Volební právo

■ Tajnost hlasování

- Již volba zástupců třetího stavu v roce 1789 ve Francii
- nevyžadování tajnosti se ve 20.století stalo jedním z příznaků nedemokratičnosti režimu

Přímé volební právo

- **Přímost hlasování**
 - **Volič volí přímo svého kandidáta**
 - **Historicky to běžné nebylo**
 - **Např. 1848 Prozatímní volební řád z 9.května 1848**
 - **Nepřímá volba Poslanecké sněmovny**
 - **Na 500 voličů připadal 1 volitel na venkově a 2 ve městě**
 - **Již francouzská ústava z roku 1793 garantovala přímé volební právo**

- **Nepřímá volba přetrvává**
 - **často prezident v parlamentních režimech (a USA)**
 - **horní komora parlamentu**

Volební právo

■ Rovné volební právo

- Každý hlas má stejnou váhu
- Hlas každého voliče má stejnou váhu
- stejný počet voličů, kteří připadají na jednoho zástupce
- Nelze nikde 100% zaručit

Volební právo

■ Typy volebního práva z hlediska voličů

- Aktivní (právo volit)
- Pasivní (právo být volen)

■ Příklad: ČR

- Aktivní volební právo do PS PČR: 18 let
- Pasivní volební právo do PS PČR: 21 let
- Aktivní volební právo do Senátu PČR: 18 let
- Pasivní volební právo do Senátu PČR: 40 let

■ Příklad: prezidentské volby v USA

- Pasivní volební právo: 35 let, kandidát získal občanství narozením, musí žít v USA minimálně 14 let

Všeobecné volební právo: kontroverze

- Volby mj. rozhodují o tom, kam směřují peníze daňových poplatníků
- Volební právo mají všichni –tj. i lidé, kteří
 - Nepracují a nechtějí pracovat
 - Neplatí daně a platit je nechtějí
 - Ohotně dají hlas populistickým kandidátům, kteří si hlas těchto voličů koupí předvolebním gulášem nebo nerealistickými sliby
- Všeobecné volební právo nahrává populismu

Všeobecné volební právo: kontroverze

■ Řešení (Richard Sulík):

- Hlasy si nebude kupovat populistický politik, ale přímo STÁT
- Každý oprávněný volič by 1 měsíc před volbami dostal šek na 7 EURO (= výše příspěvku stranám za hlas)
- V den voleb volič odevzdá šek a svůj hlas
 - Šek se odevzdá straně, kterou zvolí
- Volič, který se zřekne možnosti volit, bude moci vyměnit šek za peníze a propít je

■ Očekávaný výsledek

- Volební právo bude nadále zdarma
- Lidé, kteří mají skutečný zájem volit, volit půjdou
- Ostatní si nechají šek proplatit
- Populisté, kteří získávají hlasy nereálnými sliby by byli oslabeni

